

які пережили окупацію або стали плацдармом для бойових дій. Спільні ритуали пам'яті допомагають людям, які втратили близьких або домівки, екологічно прожити горе. Організація меморіальних заходів у громаді дає простір для виходу заблокованих емоцій, полегшує роботу з травмою та запереченням.

Часто використовується в соціальній роботі з літніми людьми або ветеранами терапія спогадами, коли спільне відновлення спогадів, створення «книг пам'яті» громади чи запис інтерв'ю допомагає людям відчувати свою цінність, знижує рівень депресії, долає соціальну самотність і запобігає когнітивним порушенням.

І, нарешті, після певних подій, наприклад, деокупації територій, соціальні працівники можуть використовувати комеморативні практики для відновлення соціальних зв'язків. Заснування алеї пам'яті або створення музеїв допомагає громаді перетворити спільну травму на посттравматичне зростання.

Отже, в контексті соціальної роботи та соціальної політики комеморація перестає бути просто вшануванням пам'яті і стає інструментом соціальної терапії, інтеграції та захисту прав людини. Коли ми говоримо про вразливі групи населення, постраждалих від катастроф, воєн чи репресій, те, як суспільство їх згадує (або чому воно їх забуває), напряду визначає їхній соціальний статус та рівень підтримки.

Список використаних джерел:

1. Киридон А. Потенціал комеморативних практик у конструюванні національної ідентичності: концептуалізація проблеми. Історична пам'ять. 2020. № 1(42), С. 7–19.
2. Прохватолюва О. Соціальні функції комеморативних практик. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. 2024. Випуск 52. С. 31–44.

Галина Лещук,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи та
соціальної педагогіки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль*

Олександра Войтюк,
студентка спеціальності 231 Соціальна робота,

ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА З ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті здійснено комплексний аналіз форм та методів роботи соціального працівника у формуванні безпечного освітнього середовища. Обґрунтовано актуальність проблеми в умовах сучасних соціальних викликів, зокрема зростання рівня тривожності, агресії та соціальної дезадаптації серед учнів. Розкрито зміст професійної діяльності соціального працівника, визначено основні форми та методи його роботи, проаналізовано їх вплив на формування психологічно комфортного та безпечного освітнього простору. Доведено, що ефективність діяльності соціального працівника залежить від комплексного та системного підходу до організації соціально-педагогічної роботи.

Ключові слова: безпечне освітнє середовище, соціальний працівник, форми роботи, методи роботи, соціально-педагогічна діяльність.

У сучасних умовах розвитку суспільства система освіти стикається з низкою викликів, які безпосередньо впливають на стан освітнього середовища. Зокрема, зростає рівень психологічного навантаження на учнів, поширюються прояви цікавання, агресивної поведінки, соціальної ізоляції. У зв'язку з цим формування безпечного освітнього середовища стає одним із ключових завдань сучасної освіти. Безпечне освітнє середовище при цьому передбачає створення умов, у яких забезпечується фізичний, психологічний і соціальний комфорт учня [1; 3]. Воно є необхідною передумовою ефективного навчання, розвитку особистості та її соціалізації.

Особливої актуальності окреслена проблема набуває в умовах соціальних криз та воєнного стану, які суттєво впливають на психоемоційний стан дітей. У таких умовах зростає роль соціального працівника як фахівця, який забезпечує соціальну підтримку, профілактику негативних явищ та формування безпечного освітнього середовища [5].

Діяльність соціального працівника у закладі освіти має комплексний і багатогранний характер. Вона спрямована на забезпечення соціального захисту учнів, створення умов для їх гармонійного розвитку, попередження негативних явищ та формування безпечного освітнього середовища. Соціальний працівник виконує функції посередника, консультанта, організатора та координатора соціально-педагогічної

діяльності [2]. Одним із ключових напрямів його діяльності є організація роботи через форми та методи, які дозволяють забезпечити ефективний вплив на учасників освітнього процесу. Доведено, що ефективність діяльності соціального працівника значною мірою залежить від правильного вибору форм і методів роботи. Комплексне використання індивідуальної, групової та масової форм роботи дозволяє забезпечити всебічний вплив на особистість та соціальне середовище. Водночас застосування сучасних методів соціальної роботи, таких як діагностика, профілактика, консультування та медіація, сприяє підвищенню рівня безпеки, зниженню конфліктності та формуванню навичок конструктивної взаємодії.

Індивідуальна форма роботи передбачає адресну допомогу учням, які перебувають у складних життєвих обставинах. Вона включає індивідуальні консультації, соціальний супровід, діагностику проблем та розробку індивідуальних програм підтримки. Такий підхід дозволяє враховувати особливості кожної дитини та забезпечує більш глибоке вирішення проблем.

Групова форма роботи спрямована на розвиток соціальних навичок та формування конструктивної поведінки. Вона реалізується через тренінги, інтерактивні заняття, рольові ігри, дискусії. Завдяки цьому учні набувають навичок ефективної комунікації, навчаються вирішувати конфлікти мирним шляхом, формують толерантність та взаємоповагу [6].

Масова форма роботи охоплює широку аудиторію та спрямована на формування загальної культури безпеки. Вона включає проведення лекцій, тематичних заходів, інформаційних кампаній, акцій, спрямованих на підвищення рівня обізнаності щодо питань безпечної поведінки.

Методи роботи соціального працівника визначають інструментарій його діяльності. Важливе місце займає соціально-педагогічна діагностика, яка дозволяє виявити проблеми, ризики та потреби учнів. Профілактичні методи спрямовані на попередження негативних явищ, зокрема цікування, девіантної поведінки, соціальної дезадаптації [4]. Консультування є ефективним методом підтримки учнів і батьків, що дозволяє знайти шляхи вирішення складних життєвих ситуацій. Медіація як сучасний метод сприяє конструктивному вирішенню конфліктів та формуванню культури мирного спілкування. Важливу роль відіграє взаємодія, яка передбачає співпрацю з педагогами, психологами, соціальними службами. Це забезпечує комплексний підхід до вирішення проблем та підвищує ефективність соціально-педагогічної діяльності [7, с. 52].

Таким чином, поєднання різних форм і методів роботи соціального працівника дозволяє створити цілісну систему формування безпечного освітнього середовища.

Особливого значення набуває системний підхід до організації діяльності соціального працівника, що передбачає тісну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу. Це дозволяє створити єдине безпечне середовище, у якому кожен учень відчуває підтримку та захищеність. Формування безпечного освітнього середовища є складним і багатокомпонентним процесом, у якому провідну роль відіграє соціальний працівник. Його діяльність спрямована на створення умов для гармонійного розвитку особистості, забезпечення соціального захисту та попередження негативних явищ у середовищі учнівської молоді.

Список використаних джерел

1. Іщенко Л., Журавко Т. Безпечне освітнє середовище закладу дошкільної освіти в умовах сьогодення. *Věda a perspektivy*. 2023. № 11(30).
2. Когут С. Освіта гідності: психолого-педагогічні основи формування безпечного освітнього середовища. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 8(54).
3. Кулешова О. Психологічно безпечне освітнє середовище як фактор впливу на результати навчання здобувачів освіти. *Вересень*. 2023. № 4(99).
4. Кваша А. С. Превенція булінгу в умовах створення безпечного освітнього середовища. *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті : міжнар. період. зб. наук. пр. / Всесвіт. наук. ноосфер.-онтол. т-во [та ін.] ; за заг. ред. В. П. Бабича, Л. С. Рибалко, Л. А. Штефан*. Харків, 2021. Вип. 3. С. 334–336.
5. Литвиненко Я. Соціальні чинники формування безпечного освітнього середовища. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 11(39).
6. Матвієнко О., Химич М. Соціально-емоційне навчання як засіб створення безпечного освітнього простору. *Освітньо-науковий простір*. 2024. Вип. 7(2.1). С. 75–84.
7. Кривошей К. Ю. Безпечне освітнє середовище як чинник розвитку стресостійкості здобувачів освіти в умовах війни. *Проблемні питання та перспективи розвитку вищої освіти та науки в Україні в умовах воєнного стану*. 2025. С. 76.